Υπάρχει λύση στη μάστιγα της εφηβικής επιθετικότητας; (Ηρακλής Ρεράκης, Καθηγητής ΑΠΘ)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 4 Δεκεμβρίου, 2023

Θεραπεία σε μια νόσο υπάρχει, μόνον, όταν διαγνωστούν τα αίτιά της. Η εφηβική επιθετικότητα, ως εκδήλωση βίαιης και εχθρικής συμπεριφοράς, απασχολεί καθημερινά τη χώρα μας, με θύματα συνομίληκες, συμμαθητές/τριες, γονείς, εκπαιδευτικούς, όπως και αντικείμενα, από χώρους εντός ή εκτός του σχολείου.

Οι προβληματικοί έφηβοι είναι παιδιά παραμελημένα, απογοητευμένα, αγχωμένα ή ακόμη και κακοποιημένα οι δε παραβατικές τους δράσεις είναι πολύ προκλητικές και επικίνδυνες, καθώς, αφενός, δημιουργούν προβλήματα σε γνωστούς ή άγνωστους κυρίως συνομήλικες, με αποτέλεσμα να στοχοποιούνται και να απομακρύνονται ή να απομονώνονται από τους γύρω τους και να οδηγούνται, έτσι, σε ακόμη χειρότερα στάδια επιθετικότητας.

Ωστόσο, οι επιστήμονες εφιστούν την προσοχή, κυρίως των γονέων και των δασκάλων, ως προς τον προσδιορισμό των νέων, ως επιθετικών, καθώς, εκτός από την ακραία μορφή της επιθετικότητας, υπάρχει και η υγιής επιθετικότητα, που συνδέεται απλώς με τον συνήθη ψυχικό αναβρασμό των εφήβων.

Ο αναβρασμός των νέων, εκτός των άλλων, σχετίζεται, συχνά, με τις ταραχώδεις οργανικές μεταβολές της ηλικίας τους, καθώς οι έφηβοι, διαμορφώνοντας, σε αυτό το ηλικιακό στάδιο, το «εγώ» τους (τον εαυτό τους), σε σχέση με το «υπερεγώ» (τους «άλλους»), εκφράζονται, ενίοτε, με οξύ και αντιδραστικό τρόπο, ιδιαίτερα, απέναντι σε όσους βάζουν εμπόδια στις όποιες διεκδικήσεις τους.

Στην περίπτωση αυτής της ήπιας μορφής επιθετικότητας, οι γονείς και οι δάσκαλοι, με κατανόηση, υπομονή και διάλογο, είναι ανάγκη να επιδιώκουν, όχι τόσο την απόρριψη της επιθετικότητας, όσο τη μετατροπή της σε εκτόνωση και ανεύρεση πιο ήπιων και πιο συμβατών, κοινωνικά, τρόπων έκφρασής τους.

Γενικά, οι άνθρωποι που βρίσκονται κοντά στους εφήβους, κατά την περίοδο που αυτοί διαμορφώνουν και ολοκληρώνουν τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, είναι καλό να γνωρίζουν ότι αυτές οι πρωτόγνωρες και περίεργες

συμπεριφορές είναι προσωρινές και φυσιολογικές και εκφράζουν την πάλη που βιώνουν οι νέοι μέσα τους, κατά τη φάση της κοινωνικοποιητικής τους ολοκλήρωσης.

Πρόκειται για την ηλικία, που οι επιδράσεις που δέχονται από την οικογένεια, το σχολείο, τους φίλους, τους συνομήλικες, την ευρύτερη κοινωνία, το διαδίκτυο και τα ΜΜΕ, μέσω των προτύπων που παρατηρούν, συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς τους.

Οι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι ένας βασικός μηχανισμός που δημιουργεί και καλλιεργεί την επιθετική και βίαιη συμπεριφορά είναι η λεγόμενη «αρνητική ενίσχυση».

Εάν οι γονείς ή οι δάσκαλοι, που λειτουργούν γι’ αυτούς/ές, ως πρότυπα μίμησης, δεν δείχνουν κατανόηση και υπομονή, αλλά εκδηλώνουν επιθετικότητα απέναντί τους, τότε πετυχαίνουν αυτό, που στην πραγματικότητα δεν θέλουν, δηλαδή, ενισχύουν και αυξάνουν την επιθετικότητά τους.

Για τους λόγους αυτούς, είναι ανάγκη να δέχονται οι νέοι, από όσους ζουν βρίσκονται κοντά τους, αφενός, αγάπη και συμπαράσταση, αφετέρου, θετικές ενισχύσεις και θετικά πρότυπα συνεκτικής κοινωνικότητας, που μπορούν να συμβάλλουν στην ομαλή κοινωνική τους μάθηση και προσαρμογή.

Επίσης, οι γονείς ή οι δάσκαλοι οφείλουν να γνωρίζουν ότι, εάν συμπεριφέρονται με αντιπαλότητα, βία και αυταρχισμό ή με υπερβολική ανεκτικότητα και ασυνέπεια, τότε τα παιδιά, συνήθως, ωθούνται σε ακραίες και ανεξέλεγκτες συμπεριφορές.

Οι συγκρουσιακές, ασταθείς και μη αγαπητικές αντιδράσεις των γονέων και των παιδαγωγών στην εφηβική επιθετικότητα, δεν συνεισφέρουν στη θεραπεία αυτής της συμπεριφοριστικής, αλλά επιδρούν στην επιδείνωσή της.

Ένα άλλο στοιχείο, που σχετίζεται με την κοινωνικοποίηση των παιδιών και των εφήβων, είναι η σχέση τους με τους συνομήλικες. Τα παιδιά, είτε στις παρέες τους, είτε στο παιγνίδι τους, είτε στο σχολείο, επικοινωνούν με τους συνομήλικες και μαθαίνουν να συμβιώνουν και να σχετίζονται, ειρηνικά, φιλικά και ομαλά με τους «άλλους», αναπτύσσοντας και ολοκληρώνοντας έτσι την κοινωνική τους προσωπικότητα.

Ωστόσο, οι έφηβοι, που εμφανίζουν επιθετική και αντικοινωνική συμπεριφορά και λειτουργούν στο πλαίσιο της αυθάδειας, των συγκρούσεων, των εκρήξεων και της βίας, χωρίς γονεϊκή συμπαράσταση, αδυνατούν να επανέλθουν και να δημιουργήσουν ομαλές διαπροσωπικές σχέσεις, καθώς οι παραπτωματικές δράσεις τους, τους καθιστούν αντιπαθητικούς, με συνέπεια να μην βρίσκουν φυσιολογική κοινωνική

ομάδα στον περίγυρό τους, για να γίνουν αποδεκτοί.

Πού καταλήγουν συνεπώς; Επειδή, λόγω του ότι αποτελούν εκ φύσεως κοινωνικά όντα, νιώθουν έντονα την φυσική ανάγκη να ανήκουν σε μια ομάδα κοινωνίας και επικοινωνίας, η απόρριψη που βιώνουν τόσο από την οικογενειακή εστία, όσο και από το σχολείο και τους συνομήλικες, τους κάνει να αναζητούν περιθωριακούς τρόπους και χώρους (ομάδες ή κλίκες), που να μπορούν να ενταχθούν κοινωνικά και να γίνονται αποδεκτοί.

Έτσι, καταλήγουν σε ομάδες συνομιλήκων του περιθωρίου, όπου, από τη μια πλευρά, βρίσκουν αποδοχή και αναγνώριση, αλλά, από την άλλη, αναγκάζονται να προσαρμόζονται και στους κανόνες αυτής της συγκεκριμένης ομάδας, με αποτέλεσμα, αντί να βελτιώνεται η αντικοινωνική τους συμπεριφορά, να μεγενθύνεται και να ενισχύεται.

Ένας άλλος χώρος, που είναι βέβαιο ότι συμβάλλει και αυτός, είτε στην ομαλή κοινωνικοποίηση των παιδιών και των εφήβων είτε στην καλλιέργεια και ενίσχυση της παραπτωματικής τους συμπεριφοράς, είναι το κοινωνικό τους περιβάλλον.

Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στα ΜΜΕ και στο διαδίκτυο, καθώς, εάν δεν υπάρχουν πνευματικά φίλτρα προληπτικής άμυνας, εκ μέρους των γονέων ή των δασκάλων, υπάρχει πιθανότητα εθισμού των νέων σε ποικίλες μορφές βίας και εγκληματικότητας.

Το ίδιο συμβαίνει, όμως, με όσα βλέπουν οι νέοι, καθημερινά, στο διαδίκτυο, μέσα από τον υπολογιστή ή το κινητό τους. Υπάρχει ο μηχανισμός της ταύτισης, με τους ήρωες ή άλλα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν σε αυτά τα θεάματα, όπου οι νέοι αρέσκονται να βιώνουν βίαιες και επικίνδυνες πράξεις ή καταστάσεις, που οι ίδιοι δεν τολμούν να κάνουν.

Σε συνδυασμό με τη συχνότητα παρακολούθησης και την ποικιλία των βίαιων αυτών θεαμάτων, είναι πιθανόν να τις αντιγράφουν, σταδιακά, ως πρότυπα και να καλλιεργείται ή να ενισχύεται, έτσι, η δική τους επιθετική συμπεριφορά.

Οι γονείς, πάντως, είναι καλό να γνωρίζουν ότι το κοινωνικό περιβάλλον της εποχής μας ευνοεί την κοινωνική βία και την εγκληματικότητα, γεγονός, που, σε συνδυασμό με τις ασφυκτικές οικονομικές συνθήκες που βιώνουν, για να μπορέσουν να καλύψουν τις ανάγκες της οικογένειας και την έλλειψη χρόνου, από την πλευρά τους, που θα μπορούσαν να τον αφιερώνουν στα παιδιά τους, όλα αυτά δημιουργούν ένα άγονο και εχθρικό μείγμα σε ενέργειες ομαλής ανατροφής, που δεν ευνοεί τον προληπτικό εξοπλισμό των παιδιών με θετικά πρότυπα και αρετές.

Τα παιδιά, συνήθως, μένουν αρκετό χρόνο μόνα τους, βιώνουν μια νευρικότητα, απαισιοδοξία και ανασφάλεια, έτσι ώστε να αναγκάζονται, όλο και πιο πολύ, να αντιδρούν και να εκφράζονται με βίαιο και επιθετικό τρόπο, εντός μιας οικογένειας και μιας κοινωνίας, που δεν τους προσφέρει το πρότυπο της αληθινής κοινωνικής ζωής και συμπεριφοράς.

Άλλωστε, όλοι μας βιώνουμε ότι εκτός από την οικογένεια και η κοινωνία μας έχει χάσει σε μεγάλο βαθμό τα υγιή κοινωνικά φίλτρα, καθώς λειτουργεί, ως μία αντικοινωνική ζούγκλα, που καλλιεργεί, όχι κοινωνικά και δημιουργικά μέλη, αλλά άγρια, επικίνδυνα και αρπακτικά θηρία. Και αυτό οφείλεται στην έλλειψη αρετών και προτύπων όπως είναι η αγάπη, η ειρήνη, η πραότητα, η αγαθοσύνη και η φιλαδελφία, που, όταν υπάρχουν και λειτουργούν στον κόσμο, τον κάνουν πραγματικό κόσμημα.

Έτσι, η κοινωνική αταξία και απαξία, αποτελεί το πρότυπο των νέων και επηρεάζει, αρνητικά, τη διαδικασία κοινωνικής ένταξης και προσαρμογής, σπρώχνοντάς τους στην παραβατικότητα.

Στο σχολείο, οι εκπαιδευτικοί, προσπαθώντας να διορθώσουν καταστάσεις ή να καλύψουν κενά, που έχουν ανάγκη πλήρωσης, γίνονται οι ίδιοι, κατά τον τελευταίο καιρό, στόχος κάποιων μαθητών/τριών τους, που είναι επιθετικοί/ές. Η υπηρεσιακή τους υποχρέωση να τηρούν κανόνες, να αξιολογούν τους/τις μαθητές/τριες και να ενδιαφέρονται για την κοινωνική τους ένταξη, προκαλεί, ενίοτε, τις επιθετικές τους αντιδράσεις.

Όμως, οφείλουμε να πούμε ότι στο σχολείο, εκτός των άλλων, διδάσκονται και ανθρωπιστικά μαθήματα, τα οποία είναι ανάγκη, λόγω των έκτακτων κοινωνικών συνθηκών, να διδάσκονται με όσο το δυνατό, πιο βιωματικό τρόπο, καθώς μπορούν να επιδρούν στην καλλιέργεια της ειρήνης, της αγάπης, της αξιοπρέπειας και της ανθρωπιάς.

Η σχολική διδασκαλία, επίσης, της χριστιανικής αγωγής, που μεταφέρει στο σχολείο το ήθος, τις αλήθειες και τις αγιοπνευματικές παραδόσεις της ορθόδοξης Εκκλησίας μας, θα μπορούσε να συμβάλει, έτσι, ώστε το σχολείο να λειτουργεί ως εργαστήριο αγάπης, ειρήνης, χαράς και αλληλεγγύης.

Βέβαια, η έλλειψη αληθινής κοινωνικότητας, έχει, πέραν όλων των άλλων αιτιών, ως αφετηρία, τον αυξανόμενο τα τελευταία χρόνια ατομικισμό, ο οποίος, ως γνωστό, χωρίζει και δεν ενώνει τις κοινωνίες και τους λαούς.

Η χριστιανική πίστη, ωστόσο, διδάσκει πως ο άνθρωπος, που θέλει να είναι κοινωνικός, πρέπει να έχει αγάπη προς τους άλλους. Οι νέοι και οι έφηβοι,

επιθυμούν, διακαώς, σε αυτή τη φάση της ζωής τους να αγαπούν και να αγαπιούνται. Έτσι, ο χριστιανικός λόγος της αγάπης και της ειρήνης, βρίσκει εύφορο έδαφος για να επιδράσει στη βελτίωση της κοινωνικής τους συμπεριφορά.

Άλλωστε, η αγάπη που προβάλει η ορθόδοξη πίστη, ως θέλημα του Θεού, είναι εκείνη της ανιδιοτέλειας και της θυσίας. Η ορθόδοξη διαπαιδαγώγηση, επομένως, εμπνέει στον μαθητή την πίστη, την αγάπη και τη θυσία για τους «άλλους» και αποτρέπει το μίσος, τη βία, την επιθετικότητα και την εγκληματικότητα σε βάρος τους.

Αν το σχολείο, σε συνεργασία με την οικογένεια, λειτουργεί, ως ένα θερμοκήπιο αγάπης, τότε, μπορεί να γίνει αυτό που λέει ο Απ. Παύλος: Να καλλιεργείται και να αναπτύσσεται, δηλαδή, στις ψυχές των παιδιών και των εφήβων η αγαθοσύνη, η μακροθυμία, η καλοσύνη, η ταπείνωση, η ευπρέπεια, η πραότητα, η μνησικακία.

Συμπερασματικά, η ψυχική αρρώστια της επιθετικότητας και της βίας, μπορεί να θεραπευθεί και να εξαλειφθεί, από τις ψυχές των νέων μας, εάν και όταν, καταφέρουν η οικογένεια και το σχολείο να μπει μέσα τους, ο σπόρος και η δύναμη της αγάπης, της ειρήνης και της ομόνοιας.

(Πηγή: aktines.blogspot.com*)*